

“ဗိဇ္ဇာဓိရာဇ်၏ လတ်တလောအဆိပ်အာနိသင်ကို
စမ်းသပ်ခြင်း”

ခင်ဖြူဖြူ၊ ဝတ်မှုနွယ်၊ မိုးမိုးအောင်၊ တင်မိုးလှိုင်၊
ဆွေဆွေမြင့်၊ ကျော်ဇင်သန့်၊ ဝင်းမြင့်၊ တင်ညွန့်

- ၁။ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာန၊ အထက်မြန်မာပြည်
- ၂။ ဆေးဝါးတက္ကသိုလ်၊ ရန်ကုန်၊
- ၃။ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊ နေပြည်တော်

နိဒါန်း

တိုင်းရင်းဆေးနယ်ပယ်တွင် ဆေးဖုံ၊ ဆေးတစ်ပင်ချင်းတို့ကို ပြည်သူလူထု၏ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြု လျှက်ရှိပါသည်။

ယနေ့ခေတ် အများသုံး တိုင်းရင်းဆေးများသည် ဆေးဖုံ(ဆေးမယ်ပေါင်းစပ်) များဖြစ်သည်။ ဆေးတစ်ပင်ချင်းအနေဖြင့် ဆေးဖုံများအတွက် ကုန်ကြမ်း အဖြစ် အသုံးပြုသကဲ့သို့ မြစ်ချင်းပြီးအနေဖြင့်လည်း အသုံးပြုကြပါသည်။ မြစ်ချင်းပြီး ဆေးပင်များထဲတွင် ဗီစပ်ရွက်သည်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်ပါ သည်။

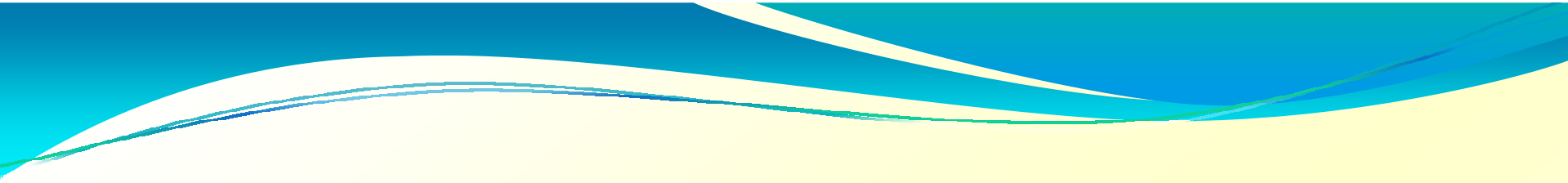
တိုင်းရင်းဆေးကျမ်းများနှင့် လူအများ နားလည် လက်ခံထားသော
ဗိစပိရွက်၏ ရှေးယခင် ဆေးသုံးမှာ အနာအမျိုးမျိုးအတွက် သုံးစွဲကြ
ပါသည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် ဗိစပိရွက်အား အနာအတွက်သာမက ရောဂါ
အမျိုးမျိုးအတွက် အသုံးပြုလာကြပါသည်။

ဗိစပိရွက်စိမ်းရည် (ဝါ) သတ္တုရည်သည် ထိခိုက်ဒဏ်ရာများကို
အကျက်မြန်စေသည်။

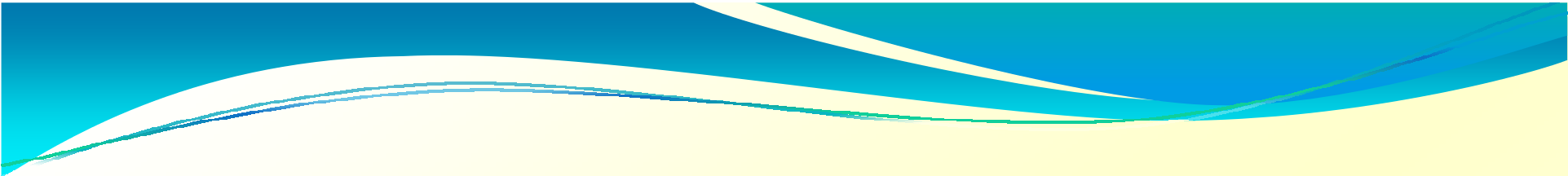
ဗိစပိကို သင့်လျော်သောအတိုင်းအတာအထိ အသုံးပြုပါက ဆီး၊
ဝမ်းကို ရွှင်စေသည်။ချွေးထွက်သည်။အလွန်အကဲအသုံးပြုပါက
အန်စေတတ်၏။

အသည်းရောင် အသားဝါရောဂါ၊ သွေးအန်ခြင်း၊ သွေးကျခြင်း၊
မြစ်ခြောက်နာရောဂါ၊ ရောင်တင်းခြင်းရောဂါတို့၌ အသုံးပြုကြသည်။

ထို့ပြင် လေငန်း ဝေဒနာရှင်များ၊ လေရောဂါရှင်များ၊ အစာ မကြေသူများ၊
ကြို့ထိုးနေသူ ဝေဒနာရှင်များကို ဗိစပ်ဆေးနှစ်ဖြင့် ကုသကြောင်း
တွေ့ရှိရသည်။

မလေးရှားနိုင်ငံမှ ထုတ်သော Compendium of Medicinal Plants,
volume 13 တွင်လည်း ဗိစပ်ရွက်အား အခြောက်ခံပြီး လက်ဖက်
ခြောက်အဖြစ် သောက်သုံးပါက အအေးမိခြင်းကို ပျောက်ကင်းသည်ဟု
ဖော်ပြထားပါသည်။

Nigeria နိုင်ငံ၊ University of Lagos တွင် ဗိစပ့်ရွက်၏
ရောင်ရမ်းသက်သာစေသည့် အာနိသင်အား သုတေသနပြုလုပ်
ထားသောစာတမ်းတွင် လက်တလောအဆိပ်အာနိသင်ကို
၂ ဂရမ်/ ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်ထိ စမ်းသပ်ထားကြောင်း
တွေ့ရှိရပါ သည်။

မြန်မာတိုင်းရင်းဆေး နယ်ပယ်တွင် ဗိစပ့်ရွက်အား ကျယ်ပြန့်စွာ
အသုံးပြုလာကြသဖြင့် ၎င်း၏ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးနှင့် အန္တရာယ်
ကင်းရှင်းမှုကို သိပ္ပံနည်းကျစမ်းသပ် သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက်

- ၁။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပေါက်ရောက်သော ဗီစပ်အပင်အား
ရုက္ခဗေဒအမျိုးအစားခွဲခြား သတ်မှတ်ရန်၊
- ၂။ ဗီစပ်ရွက်၏ လတ်တလော အဆိပ်အာနိသင်ရှိမှု မရှိမှုကို
ဖော်ထုတ်ရန်၊

သုတေသနပြုလုပ်ပုံ (၁)

ရုက္ခဗေဒအမျိုးအစားခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း

- (က) မြန်မာအမည် – ဗီစပ်
- ရုက္ခဗေဒအမည် – Eupatorium odoratum Linn
- Synonym – Chromolaena
odoratum Linn.
- မျိုးရင်း – Asteraceae
- အခြားမြန်မာအမည် – ဇာမဏီ၊ ဂျာမနီ၊ ဆိတ်နိုင်ပင်၊
ဆိတ်နံပင်
- ပေါက်ရောက်ရာဒေသ – မြန်မာနိုင်ငံနေရာအနှံ့အပြား

အပင်သရုပ်

- အပင်အမျိုးအစား – တစ်နှစ်ခံပင်
- အပင်အမြင့် – (၅ပေ မှ ၇ပေ)
- ပန်းပွင့်အရောင် – ခရမ်းနုရောင်
- ပန်းပွင့်ချိန် – နိုဝင်ဘာလမှ မတ်လအထိ

မိတ်ပင်

(ခ) မြန်မာအမည် - တောပိစပ်
ရုက္ခဗေဒအမည် - Eupatorium cannabinum Linn
Synonym - Eupatorium punduanum Wall,
Eupatorium nodiflorum

မျိုးရင်း - Asteraceae

အခြားမြန်မာအမည် - ဂျာမနီ၊ ခွေးသေးပန်းပင်

ပေါက်ရောက်ရာဒေသ - ဧရာဝတီ၊ ပဲခူး၊ ကချင်၊ မွန်၊
ရှမ်း၊ တနင်္သာရီ နှင့် ရန်ကုန်

အပင်သရုပ်

အပင်အမျိုးအစား - နှစ်ရှည်ခံပင်

အပင်အမြင့် - ၄ ပေ မှ ၅ ပေ

ပန်းပွင့်အရောင် - အဝါရောင်

ပန်းပွင့်ချိန် - ဇူလိုင်လမှ စက်တင်ဘာလအထိ

~~သုတေသနပြုလုပ်ပုံ (၂)~~

~~ဗီစပီရွက်၏ လတ်တလောအဆိပ်အာနိသင်ရှိမှု၊ မရှိမှုကို စစ်ဆေးခြင်း~~

~~(၁) ပေါင်းစုံရည်ဖြင့် ဆေးနှစ်ထုတ်လုပ်ခြင်း~~

ဗီစပီရွက်ခြောက် (၁၀၀) ဂရမ်

ရေ ၁-လီတာ

(၆)နာရီ၊ ၆၀ °C

× (၃)ကြိမ်

ပျော်ရည်

Δ, ၅၀ °C

(ရေဖြင့် အပူချိန်ထိန်းညှိသောကိရိယာ)

ဆေးနှစ်

(ရေဖြင့်ထုတ်လုပ်ထားသော)

(၂) ~~ဗီစပ်ရွက်အား ၅၀%နှင့် ၉၅% အီသနောဖြင့် ဆေးနှစ် ထုတ်လုပ်ခြင်း~~

ဗီစပ်ရွက်ခြောက် (၁၀၀) ဂရမ်

၅၀%အီသနော (သို့)
၉၅%အီသနော

(၆)နာရီ၊ ၆၀ °C
× (၃)ကြိမ်

ပျော်ရည်

Δ, ၅၀ °C

(ရေဖြင့် အပူချိန်ထိန်းညှိသောကိရိယာ)

ဆေးနှစ်

(အီသနောဖြင့်ထုတ်လုပ်ထားသော)

ဆေးနှစ် ရာခိုင်နှုန်း (Solid content)

စဉ်	ဆေးနှစ်ထုတ်ယူသောဖျော်ရည်	ဆေးနှစ်ရာခိုင်နှုန်း
၁	ရေ	၃၄.၇ %
၂	၅၀%အီသနော	၁၉.၈၆ %
၃	၉၅%အီသနော	၁၂.၂၈ %

အစမ်းသပ်ခံတိရစ္ဆာန်များ

ပျမ်းမျှကိုယ်အလေးချိန် - (၂၅ မှ ၃၀) ဂရမ်ရှိသည့်ကြွက်ဖြူလေးများ
အုပ်စုတစ်စုတွင် စမ်းသပ်သော အကောင်အရေ - (၁၀)ကောင်
အသုံးပြုသောအကောင်ရေ - (၁၆၀)ကောင်
စောင့်ကြည့်ချိန် - နှစ်ပတ်

(၃) ဆေးတိုက်ကျွေးပုံ

စမ်းသပ်ချက် (၁) - ရေဖြင့်ထုတ်လုပ်ထားသော ဆေးနှစ်

ပြုလုပ်ချက်	တိုက်ကျွေးသောဆေးချိန်	မှတ်ချက်
ဆေးတိုက်သော အုပ်စု		လူတစ်ခါသောက် ဆေးချိန် ၀.၂ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ်၏
အုပ်စု (၁)	၃၂ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကို ယ်အလေးချိန်	၁၆၀ဆ
အုပ်စု (၂)	၁၆ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကို ယ်အလေးချိန်	၈၀ဆ
အုပ်စု (၃)	၈ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကို ယ်အလေးချိန်	၄၀ဆ
ဆေးမတိုက်သောစံအုပ်စု အုပ်စု (၄)	ပေါင်းခံရည် ၃ မီလီလီတာ / ကီလိုဂရမ် ကို ယ်အလေးချိန်	ဆေးနှစ်ပျော်သောပျော်ရည်

စမ်းသပ်ချက် (၂) - အီသနော ၅၀%ဖြင့်ထုတ်လုပ်ထားသောဆေးနှစ်

ပြုလုပ်ချက်	တိုက်ကျွေးသောဆေးချိန်	မှတ်ချက်
ဆေးတိုက်သော အုပ်စု အုပ်စု (၁)	၁၂ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	-
အုပ်စု (၂)	၆ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	-
အုပ်စု (၃)	၃ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	-
ဆေးမတိုက်သောစံအုပ်စု အုပ်စု (၄)	ပေါင်းခံရည် ၃ မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	ဆေးနှစ်ပျော်သောဖျော်ရည်

စမ်းသပ်ချက် (၃)– အီသနော ၉၅%ဖြင့်ထုတ်လုပ်ထားသောဆေးနှစ်

ပြုလုပ်ချက်	တိုက်ကျွေးသောဆေးချိန်	မှတ်ချက်
ဆေးတိုက်သော အုပ်စု အုပ်စု (၁)	၁၂ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	–
အုပ်စု (၂)	၆ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	–
အုပ်စု (၃)	၃ ဂရမ် / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	–
ဆေးမတိုက်သောစံအုပ်စု အုပ်စု (၄)	၅ % (tween 80) ၃ မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	ဆေးနှစ်ပျော်သောဖျော်ရည်

စမ်းသပ်ချက် (၄) - ဖိစပ်ဆေးပင်၏ လတ်ဆတ်သောသတ္တုရည်

ပြုလုပ်ချက်	တိုက်ကျွေးသောဆေးချိန်	မှတ်ချက်
ဆေးတိုက်သော အုပ်စု		လူတစ်ခါသောက် ဆေးချိန် - ၀.၆ မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ်၏
အုပ်စု (၁)	၉၆ မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	၁၆၀ ဆ
အုပ်စု (၂)	၄၈ မီလီလီတာ / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	၈၀ ဆ
အုပ်စု (၃)	၂၄ မီလီလီတာ / ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	၄၀ ဆ
ဆေးမတိုက်သောစံအုပ်စု	ပေါင်းခံရည်	-
အုပ်စု (၄)	၀.၃ မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်	

◆ ~~တွေ့ရှိချက် (၁)~~

ရေတွင်ပျော်ဝင်သော ဆေးနှစ်၏ အမြင့်ဆုံးဆေးချိန်
(၃၂)ဂရမ်/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်ထိ ကြွက်ဖြူကလေးများ
တစ်ကောင်မျှ သေဆုံးခြင်းမရှိပါ။

◆ ~~တွေ့ရှိချက် (၂)~~

၅၀% အီသနောပျော် ဆေးနှစ်၏ အမြင့်ဆုံးဆေးချိန်
(၁၂)ဂရမ်/ ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်ထိ ကြွက်ဖြူကလေးများ
တစ်ကောင်မျှ သေဆုံးခြင်းမရှိပါ။

◆ ~~တွေ့ရှိချက် (၃)~~

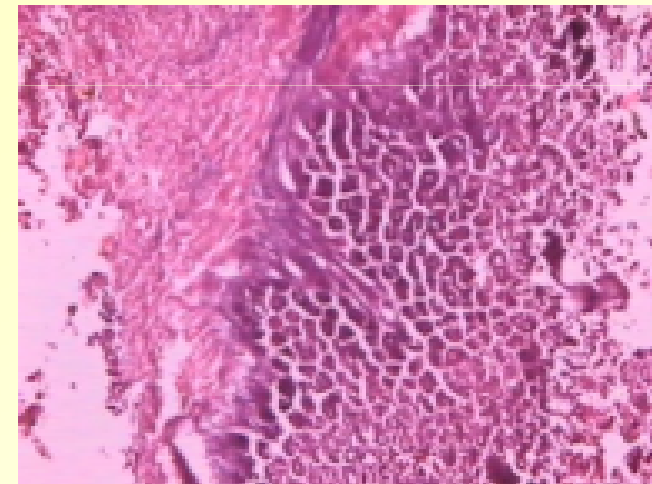
၉၅% အီသနောပျော်ဆေးနှစ်မှ တိုက်ကျွေးသော
(၁၂)ဂရမ်/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်တွင် ကြွက်ဖြူ(၂)ကောင်
သေဆုံးခဲ့ပါသည်။

သေဆုံးသော ကြွက်ဖြူကလေးများ၏ သေရခြင်းအကြောင်း
ရင်းကိုသိရှိနိုင်ရန် ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါများ ဖြစ်သော အသည်း၊ နှလုံး၊
ကျောက်ကပ်၊ အဆုတ်၊ အစာအိမ်၊ သရက်ရွက်နှင့် အူတို့အား
ရောဂါဗေဒနည်းအရ ခွဲစိတ်စစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

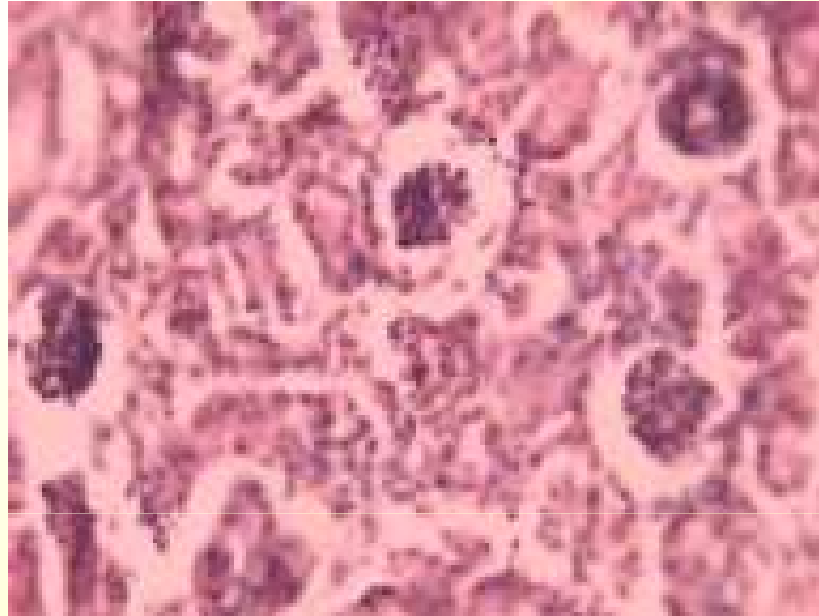
နှလုံး

နှလုံးကြွက်သားအမျှင်ကလေးများ
အနည်းငယ်ဖေါင်းပွနေပုံ

အူလမ်းကြောင်း

အူနံရံနှင့် ဂလင်းများ ပုံမှန်တွေ့ရပုံ

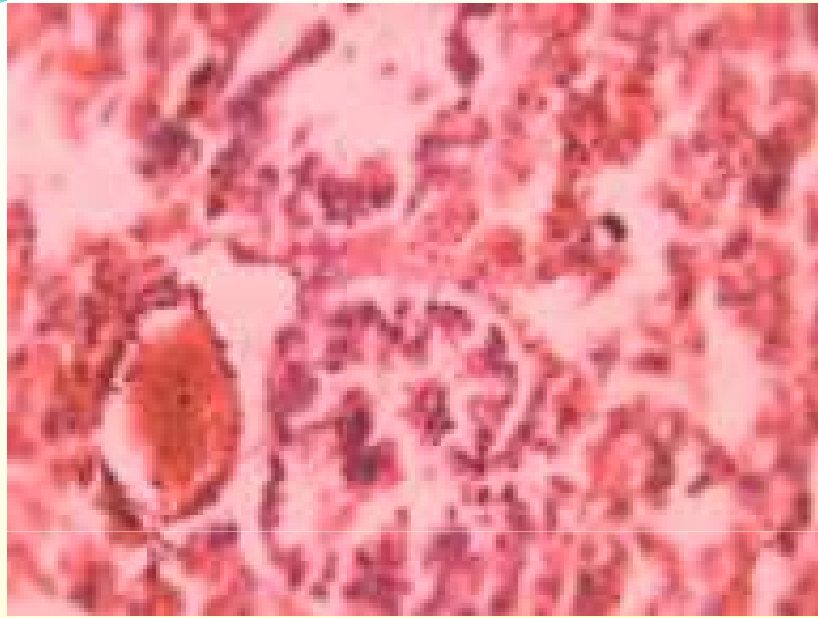
ကျောက်ကပ်

ဆီးစစ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း၊
ဆီးဖြူလေးများ ပုံမှန်တွေ့ရပုံ

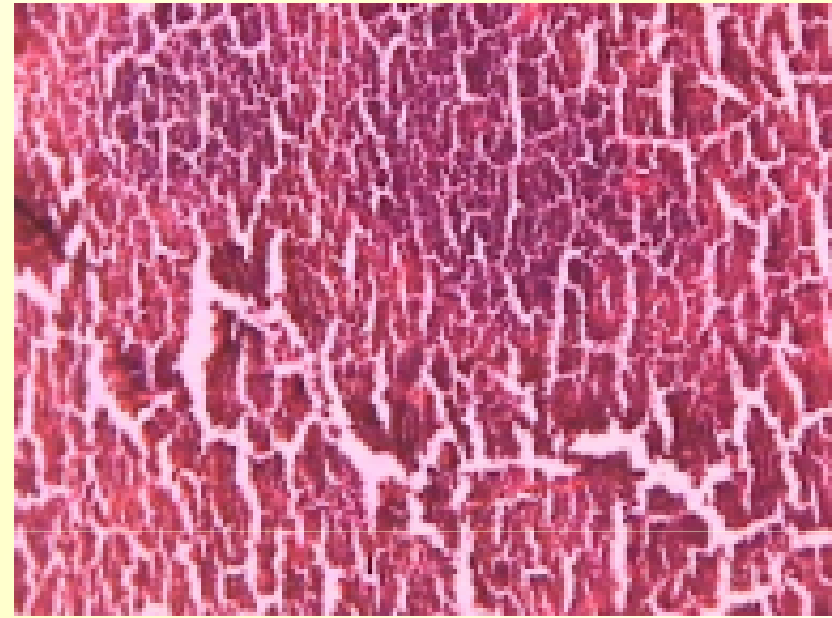
အသည်း

ပယ်ရင်ကိုင်းမာ ပုံမှန်ရှိသော်လည်း
ဗဟိုသွေးပြန်ကြောများဖေါင်းပွနေပုံ

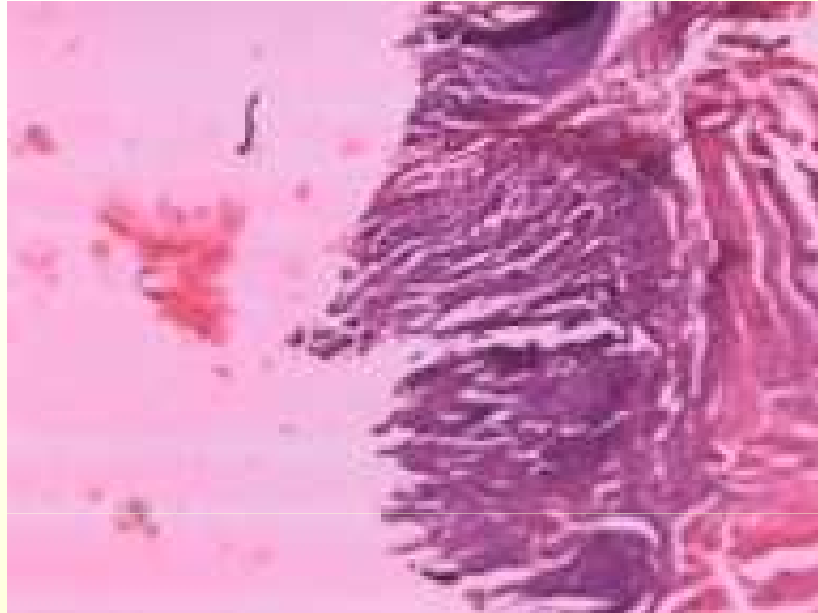
အဆုတ်

သွေးကြောများနှင့် ဆံချည်မျှင်
လေအိတ်များ ဖေါင်းပွနေပုံ

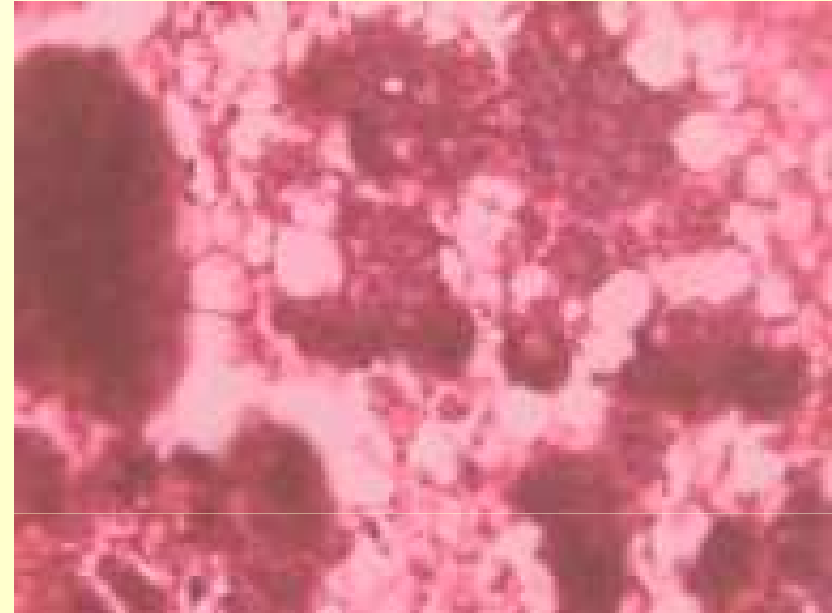
ဘေလုံး

ဘေလုံးအဖြူသား ပုံမှန်ပြန်ရည်ကြော
အိတ်ကလေး များ၊ ဘေလုံးအနီသား
အခန်းငယ်လေးများ အနည်းငယ်
ဖေါင်းပွနေပုံ

အစာအိမ်

**အစာအိမ်နံရံနှင့် ဂလင်းများ
ပုံမှန်တွေ့ရပုံ**

ပန်ကရိယ

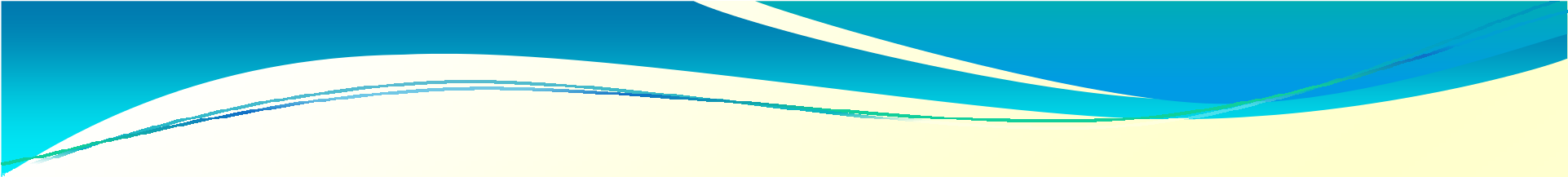
**အစိတ်အပိုင်းနှင့် ပြန်ရည်ကြောဖုများ
ပုံမှန်တွေ့ရပုံ**

◆ ~~တွေ့ရှိချက် (၄)~~

ဗိစပိရွက် သတ္တုရည်၏ အမြင့်ဆုံးဆေးချိန်
(၉၆)မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်ထိ ကြွက်ဖြူကလေး
များ တစ်ကောင်မျှ သေဆုံးခြင်းမရှိပါ။

ဆွေးနွေးချက်

ပြုလုပ်ချက်	တိုက်ကျွေးသောဆေးချိန်	သုံးသပ်ချက်
ဗီစပ်ရွက် (၁) သတ္တုရည်	လူသောက်သောဆေးချိန်၏အဆ ၁၆၀(၉၆ မီလီလီတာ/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်)အထိ	လက်တလောအဆိပ်အာနိသင် မရှိပါ
(၂) ရေဖြင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ဆေးနှစ်	လူသောက်သောဆေးချိန်၏ အဆ ၁၆၀ (၃၂ ဂရမ်/ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန်) အထိ	လက်တလောအဆိပ်အာနိသင် မရှိပါ
(၃) ၅၀% အီသနောဖြင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ဆေးနှစ်	အမြင့်ဆုံးဆေးချိန် ၁၂ ဂရမ်/ ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန် အထိ	လက်တလောအဆိပ်အာနိသင် မရှိပါ
(၄) ၉၅% အီသနောဖြင့် ထုတ်လုပ်ထားသော ဆေးနှစ်	အမြင့်ဆုံးဆေးချိန် ၁၂ ဂရမ်/ ကီလိုဂရမ် ကိုယ်အလေးချိန် အထိ	လက်တလောအဆိပ်အာနိသင် ရှိပါသည်။ အသည်းနှင့် အဆုတ်တို့တွင် ထိခိုက်မှုများ ရှိပါသည်။

အကြံပြုချက်

ရေရှည်သုံးစွဲမည့်ဆေးအဖြစ် နေ့စဉ်တိုက်ကျွေးမည်ဆိုပါက
ရေရှည် အဆိပ်အာနိသင် စမ်းသပ်ချက် (Long term toxicity
test) များ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ အရှင်နာဂသိန်၊ ပုံပြဆေးအဘိဓာန်၊ ဒုတိယတွဲ၊ စာမျက်နှာ ၂၈၆၊ (၁၉၇၂၊ စက်တင်ဘာလ)
- ၂။ မောင်ယဉ်နွယ်၊ လက်တွေ့အသုံးဝင်ရိုးရာဆေးပင်နှင့် ဆေးရည်များ၊ စာမျက်နှာ ၁၆၁
- ၃။ Compendium of Medicinal Plants, volume13
- ၄။ Evaluation of the Anti- inflammatory and Membrane - stabilizing effects of Eupatorium odoratum. Internatioanl Journal of Pharmacology 2 (5): 509-512,2006.
- ၅။ Maung Myin, Angiosperm flora of Sedawlay area (Pa theingyi township) , Dec. M.Sc Thesis,Mandalay University, 1979 , December.
- ၆။ W. John kress and Daw Yin Yin Kyi, A checklist of the trees, shrubs, herbs and climbers of Myanmar , 2003.

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤစာတမ်းဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ ဝိုင်းဝန်းကူညီ ပေးကြသော

- ဒေါက်တာသိန်းထွန်း (အထက်မြန်မာပြည်) ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာန
- အထူးကုဆရာဝန်ကြီး ဒေါက်တာနော်မူလာအဲမင်း (ငြိမ်း) ရောဂါပေဒဌာန၊ မန္တလေးဆေးတက္ကသိုလ်
- ဒေါက်တာဒေါ်နွဲ့နွဲ့ရီ ကထိက၊ ရုက္ခပေဒဌာန၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်
- ဦးစံဝင်း ဓါတ်ခွဲတိရိစ္ဆာန် မွေးမြူရေးဌာနခွဲ၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာန၊
(အထက်မြန်မာပြည်)
- ဇီဝဓာတုပေဒဌာနခွဲမှ ဝန်ထမ်းများအားလုံးနှင့်
- ဦးမောင်မောင်ဦး (ဂရိတ်ဝေါဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေး) တို့အား

အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ကျေးဇူးတင်ပါသည်